

	ΜΑΘΗΜΑ	ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ & ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
	ΤΑΞΗ	Γ ΛΥΚΕΙΟΥ (ΘΕΡΙΝΑ)
	ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ	
	ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ	
	ΔΙΑΡΚΕΙΑ	3 ώρες

Κείμενο 1

«Ιδέ ο δάσκαλος»

Ο Δημήτρης Λιαντίνης υπήρξε αναπληρωτής καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και συγγραφέας εννέα βιβλίων με φιλοσοφικό και παιδαγωγικό περιεχόμενο.

Εν αρχή ην ο δάσκαλος. Μη ο δάσκαλος η φύση θα ήταν, δε θα ήταν όμως οι κοινωνίες. Θα υπήρχε ο χρόνος, αλλά δε θα υπήρχε η ιστορία. Και στο βασίλειο των ζωντανών ήχων θα άκουγε κανείς την κραυγή, τα χουγιαχτά¹, τα συνθήματα. Δε θα άκουγε όμως ούτε θά 'βλεπε τη φωνή, τα γράμματα της γραφής, τις συμφωνίες και τους χορούς.

Γιατί; Απλά, γιατί ο δάσκαλος είναι που μεταμορφώνει τον εγκέφαλο του ζώου σε νου του ανθρώπου. Αυτός κατορθώνει ώστε η ματιά του καθένα μας να μη μένει βλέμμα βοδιού, αλλά να γίνεται βιβλίο ανοιχτό να το διαβάσεις. Επεξεργάζεται το πετσί της κεφαλής μας και δημιουργεί πρόσωπο. Η δουλειά του δάσκαλου είναι ο αθέρας² της βυρσοδεψίας³. Και **στο τέλος-τέλος** ο δάσκαλος θωπεύει και μαλάζει έτσι το σώμα και την ψυχή μας, ώστε από τη στέρησή μας αποστάζεται το κλάμα, και από την πλησμονή κορφολογιέται το γέλιο μας. Τα ζώα και τα φυτά δε γελούν ούτε δακρύζουν. Γιατί τους λείπει ο δάσκαλος. Έτσι δεν έμαθαν ποτές ότι στον ενόργανο κόσμο πέρα από τη σφαίρα του βιολογικού ανοίγεται ο φωτεινός ορίζοντας του πνεύματος. Ο θυμός, δηλαδή οι επιθυμίες, τα πάθη, η φαντασία, ο λόγος. Ο δάσκαλος είναι ο φυτουργός⁴ και ο σπορέας του λόγου. Εκείνου του λόγου που το τέταρτο Ευαγγέλιο τον αναφέρει στο θεό.

Χωρίς το δάσκαλο ο λόγος θα σάπιζε άχρηστος μέσα στο έλος του κρανίου μας. Όπως σαπίζει άχρηστο το τραίνο που ρεμίζαρε⁵ για πάντα στο σταθμό. Και το καράβι, το GLORIA MUNDI⁶, αν δεν το ταξιδέψει ο καπετάνιος του. Και όπως σκεβρώνει άφτουρη⁷ η νύφη που έμεινε αγέωργητη από τον άντρα. Ο ιερός τρόμος της παρθενίας της σιγά-σιγά κακοβολεί, ωσόπου στο τέλος γίνεται ένα τεφρό δίχτυ αράχνης.

Μ' ένα λόγο, ο δάσκαλος είναι ο ποιητής του ανθρώπου. Με την ίδια κυριότητα που ο ποιητής του κόσμου είναι ο θεός. Χωρίς το δάσκαλο το πνεύμα που πνέει θα παραπόμενη άψυχος άνεμος. Γαρμπής, δηλαδή, πουνέντες σοροκάδα και παγωμένος Σκίρωνας⁸. Και θα φυσούσε μάταια στις άκριες των βουνών στις φυλλωσιές, στα συστήματα των υδάτων.

Έτσι ορίζεται ο λόγος και η τιμή του δάσκαλου. Το τιμολόγιο όμως με το οποίο κοστολογούν το έργο του οι εξουσίες και οι αρχές πρώτα και ύστερα το άκριτο πλήθος είναι αλλιώτικο. Αλλίμονο! Άχρηστο για τις εφορείες.

Περιγράφω το σημείο που κράτησε η ακηδία⁹, η παραχάραξη, η στρέβλωση, η τυποποίηση, ο ευτελισμός. Και κάμανε το κακό. Έτσι, ενώ η δουλειά του δάσκαλου είναι να τεχνουργεί ανθρώπους· ενώ αναλώνεται τίμια να ετοιμάζει πλάσματα που θα ζήσουν όχι στη φύση αλλά στον πολιτισμό, όχι στη ζούγκλα αλλά στην πόλη· ενώ όλοι οι άνθρωποι που πλάθει ο δάσκαλος κάνουν ο καθείς το δικό του επάγγελμα, και είναι ο καθείς μία ψηφίδα στο ενιαίο ψηφιδωτό της οικονομίας της αγοράς της πολιτείας, εμείς με τον καιρό εχάσαμε τον ιδρυτικό χαρακτήρα της λειτουργίας του δάσκαλου. Και τη δουλειά του την επήραμε σα μία από τις πολλές δουλειές των ανθρώπων. Ένα επάγγελμα ρουτίνας. Μια μονάδα εργασίας όμοια με τις άλλες βλέπουμε και στο δάσκαλο.

Εξεχάσαμε, **δηλαδή**, ότι στο ψηφιδωτό των επαγγελμάτων ο δάσκαλος δεν είναι η μια ψηφίδα ανάμεσα στις άλλες. Αλλά είναι ο καλλιτέχνης νους ο κοσμητικός και ο επόπτης που φιλοτεχνεί ολόκληρο το ψηφιδωτό. Δημιουργεί, δηλαδή, ανθρώπους κατά την έννοια ότι τους αποσπά από τη δικαιοδοσία του φυτού και του ζώου. Και τους υψώνει στην οντολογική μοναδικότητα του νοήμονος πλάσματος. **Γιατί** αυτή είναι η δουλειά του δάσκαλου. Να δουλεύει το μυαλό, όπως ο καλαντζής¹⁰ δουλεύει το καλάι¹¹. Και να παράγει ανθρώπους όπως ο χαλκιάς κατασκευάζει χαλκώματα. Ενώ όλοι οι άλλοι χρησιμοποιούν το μυαλό τους σαν όργανο και παράγουν προϊόντα. Όλα δευτερογενή, και για του βίου τη μηχανή. Βιομηχανία, πες.

Ετούτη η υποβάθμιση της φύσης και της δουλειάς του δάσκαλου, η πτώση του από τη θεία λειτουργία της αρχικότητας στην ταπεινή χειρωναξία της επανάληψης, σημάδεψε το πρώτο μεγάλο λάθος στην παιδεία. Και μέσα στην ιστορία και τον πολιτισμό αντίστρεψε το νόημα των πραγμάτων.

Δημήτρης Λιαντίνης, αποσπάσματα από το βιβλίο «Τα Ελληνικά»,
www.apotipomata.com

1. τα χουγιαχτά = δυνατές φωνές

2. ο αθέρας = η άκρη του σταχυού, μτφ. το υψηλότερο και καλύτερο σημείο, η αφρόκρεμα
3. ο φυτουργός = ο δημιουργός των φυτών
4. ρεμίζαρε = (για οχήματα) σταθμεύω μόνιμα, παρκάρω, παραμένω
5. GLORIA MUNDI = η δόξα του κόσμου
6. Άφτουρη = που δεν έχει πέραση, είναι ανεπαρκής
7. Γαρμπής, πουνέντες, σοροκάδα, Σκίρωνας = ονόματα ανέμων
8. η ακηδία = αθυμία, αμέλεια, αδιαφορία, έλλειψη προθυμίας
9. το καλάι = κράμα κασσίτερου που χρησιμοποιείται στο γάνωμα

Κείμενο 2

Γιάννης Π. Τζήκας
«Δάσκαλε»

«Δάσκαλε, την πόρτα της τάξης σαν διαβείς
ψηλά το κεφάλι, χαμογέλα
ζεστή την καθημερινή σου καλημέρα να την πεις.

Κι όταν το μάθημα αρχίσεις
Λόγια πολλά μη λες
Οι κινήσεις σου απλές, λιτές
Μα τεντωμένες οι αισθήσεις.

Δώσε το λόγο στα παιδιά
Δεν έχεις τίποτα να πάθεις
Κοίτα τα μάτια τους τα λαμπερά
Πολλά απ' αυτά έχεις να μάθεις.
Μη στέκεσαι στις στείρες γνώσεις
Συνεργασία, αγάπη, ανθρωπιά
Αυτά πρέπει να δώσεις
Το κριτικό το πνεύμα ν' ανυψώσεις.

Δάσκαλε άκου...
Απ' τη μεριά της Ζάκυνθος
Σου κρένει ο ποιητής:

“Πάντ’ ανοιχτά, πάντ’ άγρυπνα
τα μάτια της ψυχής”»

Παρατηρήσεις

ΘΕΜΑ 1°:

Να παρουσιάσετε το στοιχείο που διαφοροποιεί τη δουλειά του δασκάλου από τη δουλειά των υπόλοιπων ανθρώπων. Η απάντησή σας να περιέχεται σε παράγραφο 70 – 90 λέξεων.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 2°:

B1. Να επιβεβαιώσετε ή να διαψεύσετε τους ακόλουθους ισχυρισμούς που αναφέρονται στο Κείμενο Ι, αιτιολογώντας την απάντησή σας με παραπομπές στο κείμενο:

1. Το απόσπασμα «Ιδέ ο δάσκαλος» ακολουθεί την αυστηρή λογική οργάνωση του αποδεικτικού δοκιμίου.
2. Ο δοκιμιογράφος μας είναι ένας απομονωμένος άνθρωπος του γραφείου και των βιβλίων χωρίς επαφή με τα καθημερινά προβλήματα των απλών ανθρώπων.
3. Ο δάσκαλος είναι μοναδικός γιατί με τη σμίλη του σμιλεύει μοναδικούς κι ανεπανάληπτους ανθρώπους.
4. Η έκπτωση της διδασκαλικής λειτουργίας είναι μια κύρια αιτία της σύγχυσης του σύγχρονου κόσμου.
5. Το περιεχόμενο του κειμένου αυτού αφορά αποκλειστικά το Υπουργείο Παιδείας και τις Παιδαγωγικές σχολές της χώρας.

Μονάδες 15

B2. Ποιο ρηματικό πρόσωπο κυριαρχεί στο κείμενο 1 και ποια η λειτουργία της χρήσης αυτού; Τι προσδίδει στον λόγο και το ύφος;

Μονάδες 10

B3.α. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί συχνά τον εκφραστικό τρόπο της αναλογίας (παρομοίωσης). Να παρουσιάσετε αναλυτικά δύο τέτοιες περιπτώσεις, εξηγώντας τις επιτυχάνει μ’ αυτή την εκφραστική επιλογή.

Μονάδες 10

β. Στο τέλος – τέλος, Έτσι, Μ' ένα λόγο, δηλαδή, Γιατί: να αντικαταστήσετε τις διαρθρωτικές λέξεις / φράσεις με άλλες ισοδύναμες, εντοπίζοντας και τη σχέση συνοχής που δηλώνουν.

Μονάδες 5

ΘΕΜΑ 3ο:

Στο κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται σε όλους τους δασκάλους. Τί τους συμβουλεύει; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τουλάχιστον τρεις (3) κειμενικούς δείκτες (150-200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4ο:

Σε ένα άρθρο 350 – 400 λέξεων για την εφημερίδα του σχολείου σας να παρουσιάσετε τους λόγους που έχει υποβαθμιστεί ο ρόλος του δασκάλου στην ελληνική κοινωνία και τους τρόπους που μπορεί να αναβαθμιστεί το σχολείο στην εποχή μας.

Μονάδες 30